

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра управління та освітніх технологій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи та розвитку

С.М. Кваша
« 15 » _____ 2022 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні Вченої ради гуманітарно-педагогічного факультету

Протокол № 8 від «15» квітня 2022 р.

Декан факультету І. М. Савицька

на засіданні кафедри управління та освітніх технологій

Протокол № 10 від 13.04 2022 р.

Завідувач кафедри

С.О. Кубіцький

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Теорія і методика професійної освіти»

рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

спеціальність – 015 «Професійна освіта»

РОЗРОБНИК: кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри управління та освітніх технологій Кубіцький Сергій Олегович

Київ – 2022

**1. Опис навчальної дисципліни
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

Галузь знань, спеціальність (спеціалізація), освітній ступінь		
Галузь знань	01 – Освіта _____ (шифр і назва)	
Освітньо-науковий рівень	третій (освітньо-науковий) (назва)	
Спеціальність	015 – Професійна освіта _____ (шифр і назва)	
Освітньо-наукова програма	професійна освіта _____ (назва)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота)	не передбачено	
Форма контролю	залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	перший	перший
Семестр	перший	перший
Лекційні заняття	20 год.	20 год.
Практичні, семінарські заняття	–	–
Лабораторні заняття	20 год.	20 год.
Самостійна робота	50 год.	50 год.
Індивідуальні завдання	–	–
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:		
аудиторних	2 год.	
самостійної роботи аспіранта	5 год.	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Теорія і методика професійної освіти» є загальний і професійний розвиток особистості, становлення її професійної культури.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія і методика професійної освіти» є оволодіння здобувачами вищої освіти змістом професійної освіти, що визначається соціальним замовленням і змінюється відповідно до суспільного і науково-технологічного прогресу; системним світоглядом та модельним мисленням; формування у майбутніх фахівців систематизованих уявлень, теоретичних знань і практичних умінь, котрі дозволять їм ефективно використовувати одержані знання у професійній діяльності; розвиток професійної спрямованості майбутніх фахівців; підготовка креативної гуманної особистості.

У процесі вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: базові поняття сучасних педагогічних знань; предмет, завдання, структуру професійної педагогіки; принципи професійного навчання та виховання, закономірності розвитку особистості людини; закони й закономірності функціонування єдиної педагогічної системи; історико-педагогічні проблеми розвитку професійної освіти в Україні та за кордоном; основоположні праці видатних педагогів-просвітителів з питань освіти, навчання і виховання; особливості взаємодії компонентів педагогічної системи в процесі функціонування, способи її включення у зовнішнє середовище; тенденції розвитку основних педагогічних теорій і систем, а саме: у сфері професійної освіти, в галузі розробки навчально-програмної документації та основ формування змісту професійної освіти; з основ управління закладами професійної освіти; в галузі організації дослідно-експериментальної роботи у сфері професійної освіти; основи дидактики професійного навчання; сутність, структуру, зміст професійного виховання; комунікативні процеси в професійній діяльності.

вміти: аналізувати, порівнювати окремі педагогічні теорії; систематизувати різні підходи до наукової проблеми; творчо застосовувати теоретичні погляди теоретиків професійної педагогіки у навчально-виховній діяльності; проектувати навчальну діяльність; використовувати методи й форми навчання у своїй професійній діяльності; організувати та контролювати особистісний та професійний розвиток; визначати систему знань, умінь, професійно важливих якостей особистості при складанні навчально-плануючої документації; застосовувати оптимальні методи контролю знань учнів (слухачів, студентів) в умовах теоретико-практично-виробничого навчання; використовувати конкретні технології професійного виховання; володіти навичками спілкування в професійній діяльності, що містять перцепцію (сприйняття), інтеракцію (взаємовплив) і комунікацію (обмін інформацією) в різних системах професійної школи («педагог-учень (студент, слухач)», «педагог-батьки», «педагог-педагог», «педагог-адміністратор»).

Набуття компетентостей:

ЗК10. Здатність до власного професійного зростання, особистісного розвитку, самоменеджменту.

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження автономно і у співпраці з іншими науковцями, досягати відповідних наукових результатів, які створюють нові знання у галузі професійної освіти та дотичних до неї міждисциплінарних напрямів із дотриманням принципів академічної доброчесності.

СК02. Здатність критично аналізувати результати педагогічних досліджень, їх теоретичну і практичну значущість, визначати напрями подальших наукових розвідок.

СК03. Здатність до розуміння сучасної методології професійної освіти, визначення шляхів забезпечення конкурентоспроможності майбутнього фахівця.

СК04. Здатність демонструвати комплексні знання філософсько-світоглядних засад, сучасного стану, тенденцій розвитку і наукових досягнень у сфері професійної освіти.'

СК06. Здатність виявляти актуальні проблеми у сфері професійної освіти, розробляти шляхи їх вирішення та розв'язування задач, генерувати необхідні для цього нові ідеї.

СК08. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої і фахової передвищої освіти, організувати освітній процес, реалізовувати управлінські функції у професійній освіті.

СК09. Здатність системно аналізувати зарубіжний досвід у професійній освіті, творчо впроваджувати його в освітню й наукову практику.

СК12. Здатність укладати навчальні і навчально-методичні посібники, методичні рекомендації із впровадження результатів досліджень в освітній процес.

СК13. Здатність застосовувати інноваційні педагогічні технології, сучасні концепції педагогічної теорії та практики у освітньому процесі.

СК14. Здатність до професійної рефлексії, самоконтролю і самоаналізу, передбачення перспектив і шляхів подальшого розвитку професійної освіти.

Програмні результати навчання:

ПРН04. Володіти дослідницькими навичками, достатніми для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та здійснення інновацій.

ПРН05. Здійснювати критичний аналіз власних досліджень і результати інших дослідників, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо вдосконалення освітнього процесу на основі отриманих результатів.

ПРН09. Здійснювати педагогічну діяльність в закладах вищої, фахової передвищої та професійної освіти з використанням інноваційних педагогічних технологій, здійснювати діагностику якості освіти.

ПРН11. Виявляти здатність до безперервного професійного й особистісного саморозвитку та самовдосконалення.

ПРН14. Використовувати інформаційні технології й відповідне програмне забезпечення у наукових дослідженнях і педагогічній діяльності.

2. Структура навчальної дисципліни для повного терміну денної (заочної) форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальні засади професійної освіти в Україні												
Тема 1. Професійна освіта – основа розвитку людського капіталу	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 2. Державно-законодавчі та концептуальні документи розвитку професійної освіти	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 3. Організація роботи закладу вищої освіти. Особливості організації роботи освітніх та наукових інституцій	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 4. Науково-педагогічний працівник і здобувач вищої освіти закладу вищої освіти	10	2	2			6	10	2	2			6
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8			20	36	8	8			20
Змістовий модуль 2. Методика професійного навчання												
Тема 1. Методологічні основи розвитку професійної освіти	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 2. Закономірності і принципи професійної освіти	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 3. Форми і методи професійної освіти	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 4. Методика проведення основних видів навчальних занять у закладі вищої освіти	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 5. Організація та методика виконання індивідуальних завдань здобувачами вищої освіти	7	1	1			5	7	1	1			5
Тема 6. Методика проведення контролю знань здобувачів вищої освіти	7	1	1			5	7	1	1			5
Тема 7. Методична робота в закладах освіти	8	2	2			4	8	2	2			4
Разом за змістовим модулем 2	54	12	12			30	54	12	12			30
Усього годин	90	20	20			50	90	20	20			50
Курсовий проект (робота) з _____		–	–	–	–	–		–	–	–	–	–
(якщо є в робочому навчальному плані)												
Усього годин	90	20	20			50	90	20	20			50

4. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом

5. Теми практичних занять

№ пор.	Назва теми	Кількість годин
1	Професійна освіта – основа розвитку людського капіталу	2
2	Державно-законодавчі та концептуальні документи розвитку професійної освіти	2
3	Організація роботи закладу вищої освіти. Особливості організації роботи освітніх та наукових інституцій	2
4	Науково-педагогічний працівник і здобувач вищої освіти закладу вищої освіти	2
5	Методологічні основи розвитку професійної освіти	2
6	Закономірності і принципи професійної освіти	2
7	Форми і методи професійної освіти	2
8	Методика проведення основних видів навчальних занять у закладі вищої освіти	2
9	Організація та методика виконання індивідуальних завдань здобувачами вищої освіти	1
10	Методика проведення контролю знань здобувачів вищої освіти	1
11	Методична робота у навчальному закладі	2

6. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань здобувачами

1. Здійсніть аналіз основних державно-законодавчих актів про освіту.
2. Схарактеризуйте концептуальні документи про освіту
3. Вкажіть спільне та відмінне для професійної та професійно-технічної освіти
4. У чому полягає мета професійної освіти?
5. Розкрийте основні завдання професійної освіти
6. Класифікуйте принципи професійної освіти
7. Назвіть основні принципи професійного навчання
8. Розкрийте рівні та ступені вищої освіти
9. Формальна освіта
10. Розкрийте сутність Стандартів вищої освіти
11. Дайте характеристику Закону України «Про фахову передвищу освіту»
12. Здійсніть аналіз неформальної освіти
13. Схарактеризуйте систему забезпечення якості вищої освіти
14. Здійсніть аналіз Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту»
15. Здійсніть аналіз інформальної освіти
16. Дайте аналіз студентському самоврядуванню
17. Що таке інклюзивне навчання?
18. Класифікуйте форми організації освітнього процесу та види навчальних занять у закладах вищої освіти

19. Здійснить аналіз Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»
20. Розкрийте компетентнісний підхід в освіті
21. Які права та обов'язки науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників?
22. Національна рамка кваліфікацій
23. Академічна мобільність та академічна свобода
24. Права та обов'язки осіб, які навчаються у закладах вищої освіти
25. Концепція «Нова українська школа»
26. Акредитація та ліцензування
27. Мета і завдання наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності у закладах вищої освіти
28. Стратегія національно-патріотичного виховання
29. Акмеологічний та аксіологічний підхід в освіті
30. Практичне навчання у закладах вищої освіти
31. Закон України «Про дошкільну освіту»
32. Форми та методи навчання
33. Закон України «Про позашкільну освіту»
34. Інноваційні технології навчання у закладах вищої освіти
35. Контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
36. Що таке навчальний план, навчальна програма, робоча навчальна програма, робочий навчальний план?
37. Кейс-метод у професійному навчанні. Поняття й сутність кейсового методу. Вимоги до змісту кейса. Сценарій організації заняття
38. Поняття й функції дидактичних засобів навчання
39. Матеріальні засоби навчання
40. Ідеальні засоби навчання
41. Проблема оптимального вибору методів і засобів навчання
42. Якість освіти, еволюція поняття і його сучасне трактування
43. Інформаційна база й показники якості освіти
44. Система менеджменту якості освіти у закладі вищої освіти
45. Вимоги до навчально-методичного забезпечення дисципліни
46. Організація студентських олімпіад, конференцій, конкурсів наукових робіт
47. Методична робота в коледжі (училищі)
48. Поняття методичної роботи в училищі
49. Вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду
50. Індивідуальна науково-методична діяльність педагога

8. Методи навчання

Успіх навчання залежить від внутрішньої активності та характеру діяльності студентів, адже саме характер діяльності, ступінь самостійності та творчості мають бути важливими критеріями у виборі методу.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність студентів є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам – в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім,

розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Сутність *частково-пошукового або евристичного методу* полягає в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, – перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

9. Форми контролю

URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozh_ekzameni_zaliki_2020_dlya_saytu.pdf

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і проводиться в національній оцінці згідно з таблицею 1 «Положення про екзамени і заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Таблиця 1

Оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$

10. Методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти, навчальні плани, підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи здобувачів.

11. Рекомендована література

Основна

3. Автомонов П.П. Дидактика вищої школи : підручник. К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. 368 с.
4. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник. К. : Либідь, 1998. С. 10-286.
5. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої системи освіти: монографія. К.: Атіка, 2008. 684 с.
6. Внукова О. М. Методологічні засади професійної освіти : навчальний посібник. Київ :
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 374 с.
8. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах. К.: Вища школа, 1998. 229 с.
9. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
10. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [голов. ред. В. Г. Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
11. Зайченко І.В. Теорія і методика професійного навчання : навч. посібник. 2-е вид., доповн. і переробл. / І.В. Зайченко. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 580 с.
12. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
13. Закон України «Про професійно-технічну освіту» – № 1344-IV від 27.11.2003. *Законодавчі акти України з питань освіти*. К: Парламентське видавництво, 2004. С. 129-157.
14. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
15. Коваленко О. Е. Методика професійного навчання: підручник для вищих навч. закладів. Х.: Вид-во НУА, 2005. 360 с.
16. Козловська І.М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи). Львів: Світ, 1999. 302 с.
17. Коробов Є.Т. Професійна педагогіка. Сутність процесу розуміння навчальної інформації. Ч.І, ІІ: навч. посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. 52 с.
18. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. К. : Грамота, 2005. 448 с.
19. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / авт. кол: Є.М. Хриков, О.В. Адаменко, В.С. Курило та ін. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 248 с.
20. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
21. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. К.: Знання України, 2003. 450 с.
22. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб., [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
23. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. 616 с.
24. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник. 2-ге вид., стер. Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. 320 с.
25. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.
26. Тверезовська Н.Т. Методологія педагогічного дослідження : навчальний посібник [текст] / Н.Т. Тверезовська, В.К. Сидоренко. К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2014. 440 с.
27. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Т.Ю. Осипова, Р.С. Гурін [та ін.]; за ред. З.Н. Курлянд. К.: Знання, 2012. 390 с.
28. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. 352 с.
29. Чайка В.М. Основи дидактики : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закл.]. К. : Академвидав, 2011. 238 с.

30. Шевчук С.С. Інноваційні підходи до навчання професії: метод. посібник. Донецьк: ПО ШП УМО, 2009. 120 с.

Допоміжна

1. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратур. К. : Центр навч. літератури, 2005. С. 11-64.
2. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. для студ. магістратури. К. : Центр навч. літератури, 2003. С. 8-24.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. [2-ге вид., перероб., доп.]. К. : Академвидав, 2007. 616 с.
5. Галус О.М., Шапошнікова Л.М. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник. К. : Вища шк., 2006. 215 с.
6. Гончаренко С.У. Проблеми інтеграції змісту шкільної освіти. *Інтеграція елементів змісту освіти*. Полтава, 1994.
7. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посібник для педагогічних працівників, студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. 116с.
8. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Вид.ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
9. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / уклад. : О.О.Любар ; за ред. В. Г. Кременя. К. : Знання, 2005. 767 с.
10. Кадемія М.Ю. Методика професійного навчання з інформаційних технологій: навч. посіб. / [М.Ю. Кадемія, О.В. Шестопалюк; за ред. Р.С. Гуревич]; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. Вінниця: ВДПУ, 2007. 310 с.: іл.
11. Капранова В.А. Сравнительная педагогика. Школа и образование за рубежом : учебное пособие. Минск : Новое знание, 2004. 222 с.
12. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. К.: Педагогічна думка. 2009. 520 с.
13. Кузьміна Н.В. Методы системного педагогического исследования. Л., 1980. 175 с.
14. Педагогічна майстерність : підручник/ І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Вища шк., 2004. 422с.
15. Перспективні основні технології: навчально-методичний посібник / за ред. Г.С. Сазоненко. К.: Гопак, 2000. 560с.
16. Пехота О.М., Старєва А.М. Особистісно орієнтоване навчання : підготовка вчителя : монографія. 2-е вид., доповн. та перероб. Миколаїв : Іліон, 2006. 272 с.
17. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології: навчально-методичний посібник. Кам'янець-подільський: АБЕТКА., 2006. 212 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання: підручник. Х.: Видавництво НУА, 2005. URL: <http://www.twirpx.com/file/845403/>
2. Малафіїк І.В. Дидактика: навч. посібник. К.: Кондор, 2005. 397 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR1/DIDAKTIKA_2005.pdf
3. Система образовательных порталов «Информационно-коммуникационные технологии в образовании». – [Электронный ресурс]. URL: <http://www.ict.edu.ru/>